

Bieniecki Zdzisław, Bułakowska Jadwiga

Przegląd zagranicznych czasopism konserwatorskich

Ochrona Zabytków 19/3 (74), 66-71

1966

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach
dozwolonego użytku.

PRZEGLĄD ZAGRANICZNYCH CZASOPISM KONSERWATORSKICH*

STUDIES IN CONSERVATION. Wyd. International Institute for Conservation of Historic and Artistic Works, Londyn. Kwartalnik.

Rocznik X (1965)

Zeszyt 1, stron VI ± 38, ilustracje.

Editorial (Od wydawcy), s. III—IV, w jęz. angielskim, francuskim, włoskim i niemieckim. Nota wydawnicza, komentująca treść zeszytu, z uwzględnieniem znaczenia problematyki poruszanej w poszczególnych artykułach.

C. F. Bridgman, P. Michaels, H. F. Sherwood, *Radiography of a Painting on Copper by Electron Emission (Zdjęcie rentgenowskie malowidła na miedzi przez emisję elektronów)*, s. 1—7, 4 il., str. w jęz. francuskim, włoskim i niemieckim. Próba przezwyciężenia trudności, wynikających przy sporządzaniu rentgenowskich zdjęć malowideł wykonanych na blasze, na skutek silnej absorpcji promieni X przez podobrazie z metalu, polegająca na uzyskaniu obrazu drogą oddziaływania elektronów wysyłanych przez samo malowidło przy napromieniowaniu o wysokiej energii. Próba, dokonana na przypisywanej Cornelisowi Van Poelenburgh, portretowej miniaturze Susanny Van Collen (XVII w.), ujawniła przemalowania ubioru, uczesania i tła oraz uszkodzenia pierwotnego malowidła w stopniu znacznie dokładniejszym, aniżeli porównawcze zdjęcie w podczerwieni. Technika wykonywania zdjęć, dane techniczne (przemysłowa błona jednopowłokowa Kodak typ M, czas naświetlania 3 min. przy 220 kV, 10 mA, odległość 1 m, filtr miedziany 8 mm). Zalety i zastosowanie przedstawionej metody.

C. F. Bridgman, *Radiography of Paper (Zdjęcia rentgenowskie papieru)*, s. 8—17, 7 il., str. w jęz. francuskim, włoskim i niemieckim. Opis dwóch metod rentgenowskiego badania papierów zabytkowych: 1. zdjęcia przy niskich napięciach, 2. zdjęcia za pomocą emisji elektronów. Metoda zdjęć przy niskich napięciach wykorzystuje różnice w absorpcji promieni X przez miejsca o różnej grubości i strukturze w papierach czerpanych. Zalecenie użycia głowicy z prześwietlonym berylowym, przy napięciu 4—7 kV i zastosowaniu płyty próżniowej, opatrzonej folią 0,025 mm z azotanu celulozy i zapewniającej ścisły

kontakt obnażonej błony rentgenowskiej z fotografowanym obiektem. Przykładowe dane techniczne (przemysłowa błona jednopowłokowa Kodak typ M lub Kodak Contrast Process Ortho, czas naświetlania 70 sek. przy 6 kV, 25 mA, odległość 40 cm). Metoda zdjęć za pomocą emisji elektronów polega na wytworzeniu obrazu przez oddziaływanie elektronów wysyłanych przez arkusz folii ołowianej przy napromieniowaniu o wysokiej energii. Zalecenie użycia kasety próżniowej dla zapewnienia ścisłego kontaktu folii, papieru i błony. Przykładowe dane techniczne (błony j.w., czas naświetlania 2 min. przy 225 kV, 10 mA, odległość 60 cm, filtr miedziany 8 mm). Porównanie zastosowania obu metod wykazuje wyższość metody opartej na emisji elektronów w wypadku potrzeby eliminacji obrazu warstwy farby zawierającej związki metali (np. tlenek ołowiu) i przesłaniającej wgląd w strukturę papieru na skutek absorpcji promieniowania.

G. A. Berger, *A Vacuum Envelope for Treating Panel Paintings (Osłona próżniowa do wykonywania zabiegów przy malowidłach na podobrazdach deskowych)*, s. 18—23, 6 il., str. w jęz. francuskim, włoskim i niemieckim. Eksperymentalna metoda przeprowadzania zabiegów (utwierdzania warstwy malarskiej, kładzenia pęcherzy) przy malowidłach na podobrazdach deskowych, polegająca na zastosowaniu osłony próżniowej, wykonanej za pomocą błony z tereftalanu polietylenu na podkładzie z polietylenu i bibuły lub płótna, na którym umieszcza się nagrany obiekt, zwilżony roztworem żelatyny lub nasycony mieszaniną woskowo-żywiczną. Zauważonemu brakowi powstawania próżni na środkowej części malowidła zapobiega nakrycie obiektu tkaniną z włókna szklanego. Do wad przedstawionej metody należy możliwość powstania odcisku tkaniny z włókna szklanego na powierzchni malowidła, niebezpieczeństwo wystąpienia uszkodzeń pod działaniem próżni w miejscach wydrążonych przez insekty i szkodliwość zbyt forsownego wysuszenia drewna w wyniku jednoczesnego oddziaływania ciepła i próżni. Zaletę stanowi łatwość wykonania osłony, sugerująca zastosowanie jej do obiektów o znacznych rozmiarach i nieregularnych kształtach (rzeźby).

H. Linard, *Amélioration, dans certains cas du Procédé de Rentoilage à la Cire-résine par l'emploi de „Someline” (Udoskonalenie, w niektórych wypadkach, sposobu dublowania na masę woskowo-żywiczną przez zastosowanie „Somelin’y”)*, s. 24—26, 2 il., str. w jęz. angielskim, włoskim i niemieckim. Zapobieganie, przy próżniowym dublowaniu płótnem lnianym lub tkaniną z włókna szklanego na masę woskowo-żywiczną malowideł na szczególnie gładkich płótnach i o cienkiej warstwie malarskiej (XIX w.), występowaniu tekstury

* Stały przegląd zagranicznych czasopism konserwatorskich obejmuje 11 wydawnictw, których zestaw zamieszczono w z. 3 (62) rocznika XVI (1963) „Ochrony Zabytków” s. 69.

plótna dublującego na powierzchni obrazu przez umieszczenie pomiędzy nimi warstwy materiału o nazwie handlowej „Someline”, sporządzonego z włókien akrylanu i nylonu (grubość 20—500 mikronów, szer. 0,80 — 1,60 m). Zaletami rozpatrywanego materiału są: równomierne rozmieszczenie sfilcowanych włókien, bez osnowy i wadki w przeciwieństwie do tkanin, wzmocnienie miejsc ew. rozdarcia plótna i przystępna cena.

R. Kozłowski, *Microscopic Authentication of a Slavonic Heathen Idol of Limestone (Mikroskopowe stwierdzenie autentyczności pogańskiego bożka słowiańskiego z wapienia)*, s. 27—35, 10 il., str. w jęz. francuskim, włoskim i niemieckim. Wyniki najnowszych badań makroskopowych i mikroskopowych posągu Światowida, przechowywanego w Krakowie, które wykazały na powierzchni kamienia obecność pokrewnych mu, dwójakiego rodzaju formacji wtórnych o charakterze grudek lub nawarstwień, częściowo zniszczonych na skutek działania wody i przez uszkodzenia mechaniczne, powstałe przy wydobywaniu posągu ze Zbrucza w 1848 r. Charakter formacji o kształcie grudek świadczy o powstaniu ich pod działaniem skondensowanej pary wodnej podczas przebywania posągu w ziemi, natomiast rodzaj osadów wielowarstwowych wskazuje na wytworzenie się ich w toku kilku następujących po sobie cykli suchych i mokrych przy zmianach poziomu wody w okresie znajdowania się w łóżysku rzeki. Wyniki badań formacji wtórnych, świadczące o warunkach i długotrwałości ich powstania, dowodzą autentyczności obiektu.

Recenzje.

Museum News (Journal of the American Association of Museums), Technical Supplements 1964, (R. J. Gettens), s. 36, *Museums Journal*. Wyd. specjalne, poświęcone naukowym aspektom muzeów i galerii sztuki, wyd. Museums Association, Londyn, t. 64 (1964), nr 1, (R. J. Gettens), s. 36—37.

Do zeszytu dołączony spis treści rocznika 1964 wraz z indeksami: autorów, tytułów artykułów i autorów recenzji.

Zeszyt 2, stron 44, ilustracje.

M. Sekino, *Restoration of the Great Buddha Statue at Kamakura (Restauracja posągu Wielkiego Buddy w Kamakura)*, s. 39—46, 9 il., str. w jęz. francuskim, włoskim i niemieckim. Przebieg restauracji XIII-wiecznego brązowego posągu Wielkiego Buddy (ciężar 120 t, wys. 13,35 m), podjętej na skutek pochylenia się odlewu i pojawienia się pęknięcia w okolicy karku, co w wypadku trzęsienia ziemi stwarzało niebezpieczeństwo odpadnięcia głowy od korpusu. Restaurację poprzedziły badania specjalistyczne obejmujące: technikę odlewu, radiografię, fotogrametrię, pomiar grubości ścianek odlewu, analizę chemicznego składu stopu, warunki geologiczne, wzrost temperatury wewnętrznej pod wpływem ciepła słonecznego i zagrożenie na skutek wstrząsów sejsmicznych. Przed przystąpieniem do zabiegów konserwatorskich wykonano również odlew gipsowy partii szyi, obliczenia wytrzymałościowe i próby spawania oraz zastosowania substancji wiążących i tworzyw sztucznych. Właściwa restauracja polegała na: 1. wprowadzeniu wewnętrznego wzmocnienia w okolicy szyi przez założenie okrężnych kołnierzy i żeber pionowych, wykonanych z żywicy poliestrowej, zbrojonej tkaniną z włókna szklanego, na podkładzie z żywicy epoksydowej, 2. ulepszeniu zabezpieczenia przed trzęsieniem ziemi przez przebudowę cokołu i dodanie pod posągami zmocowanej z nim płyty stalowej, umożliwiającej poślizg, 3. zastąpieniu wewnętrznych podpór betonowych sprężystą ramą stalową w miejscu narażonym na największe obciążenie.

K. Toishi, *Radiography of the Great Buddha at Kamakura (Badania radiograficzne Wielkiego Buddy*

w Kamakura), s. 47—52, 6 il., str. w jęz. francuskim, włoskim i niemieckim. Metoda i wyniki badań radiograficznych, wykonanych w celu dostarczenia danych do projektu restauracji posągu. Do badań posłużono się dźwigiem ruchomym, stosując wobec niemożności przejścia przez ciężar posągu aparaty rentgenowskiej izotop radioaktywnego kobaltu 60 jako źródło promieniowania gamma, przy zachowaniu szczególnych środków ostrożności (zdalne manewrowanie pojemnikiem, praca nocami). Zdjęcia wykonano z odległości ok. 1 m, przy czasie naświetlania przeważnie 2 godz., na błonach rentgenowskich, umieszczonych w kasetach zamocowanych wewnątrz posągu. Wyniki badań umożliwiły ustalenie: 1. grubości odlewu (od poniżej 1 cm do ponad 12 cm), 2. struktury stopu (rozproszone drobne pęcherze powietrza), 3. pęknięć wywołanych naprężeniami termicznymi przy reperacjach (najgroźniejsze — ze względu na umiejscowienie — w okolicy karku), 4. sposobów łączenia poszczególnych części posągu (przez sporządzanie odlewów na uprzednio wykonanych, ze wzmocnieniem styków za pomocą połączeń mechanicznych pochodzenia pierwotnego).

T. Maruyasu, T. Oshima, *Photogrammetry in the Precision Measurement of the Great Buddha at Kamakura (Fotogrametria w zastosowaniu do precyzyjnego pomiaru Wielkiego Buddy w Kamakura)*, s. 53—63, 13 il., str. w jęz. francuskim, włoskim i niemieckim. Opis dokładnego pomiaru posągu sposobem fotogrametrycznym, poprzedzony wyjaśnieniem zasady i zalet fotogrametrii oraz wyszczególnieniem warunków wymaganych dla uzyskania zadowalających wyników. Do zdjęć użyto fototeodolit Zeiss C III B (ogniskowa 19,32 cm, korygowana), sprawdzając rozstaw stanowisk teodolitem T2; do odwzorowania — autograf A7 Wilda; szczególną uwagę zwrócono na równomierność oświetlenia i jednolitość wywoływania. Otrzymane z dokładnością rzędu kilku mm pomiary w formie rysunków warstwowych 1:20, 1:10 (warstwice co 20 cm) posłużyły do wyliczenia położenia środka ciężkości odlewu i określenia jego ciężaru (potwierdzonego przy podniesieniu posągu podczas przebudowy cokołu) oraz były przydatne do zaprojektowania wewnętrznego wzmocnienia w zagrożonej partii szyi.

B. Doe, *Notes on Museum and Art Gallery Lighting in the Tropics (Uwagi dotyczące oświetlenia muzeów i galerii sztuki w tropikach)*, s. 64—71, 4 il., str. w jęz. francuskim, włoskim i niemieckim. Sposoby zapobieżenia szkodliwemu oddziaływaniu światła słonecznego i promieni ultrafioletowych na eksponowane dzieła sztuki, szczególnie silnemu w warunkach tropikalnych. Utrzymanie oświetlenia w dopuszczalnych granicach (150 luxów dla malowideł olejnych, 50 luxów dla bardziej wrażliwych na światło akwarel i tkanin) wymaga szczególnej troski w orientowaniu budynków wystawowych, z uwzględnieniem położenia słońca w danej szerokości geograficznej, oraz zastosowania środków zabezpieczających. Przegląd rozmaitych rodzajów przesłon zabezpieczających przed nadmiarem światła bezpośredniego i odbitego oraz typów świetlików do oświetlenia górnego i górno-bocznego, opatrzone zaleceniami co do wymiarów, barw i materiałów oraz zilustrowany objaśniającymi schematami rysunkowymi. Wskazanie najkorzystniejszych rozwiązań w warunkach tropikalnych (oświetlenie górno-boczne z przesłonami i filtrami promieni ultrafioletowych lub zastosowaniem pochłaniających je farb).

Recenzje.

Permanence, Durability of the Book, wyd. W. J. Barrow Research Laboratory, Richmond, Virginia, USA, cz. I. *A Two Year Research Program*, 1963; cz. II. *Test Data of Naturally Aged Papers*, 1964; cz. III. *Spray Deacidification*, 1964, (A. D. Baynes-Cope), s. 72—73.

W. H. Langwell. *The Postlip Duplex Lamination Processes*, „Journal of the Society of Archivists” II (1964), nr 10, s. 471—476, (T. Padfield), s. 73.

W. H. Langwell, [Wyjaśnienia autora w związku z w/w recenzją jego pracy], s. 73—74.

Comments on the new english edition of Doerners Malmaterial (Komentarze do nowego wydania angielskiego pracy Doernera Malmaterial).

G. Warner-Allen, [Wypowiedź polemiczna w związku z recenzją angielskiego wydania pracy M.

Doernera: *The Materials of the Artist and their Use in Painting*, Londyn 1955 (zamieszczoną w nrze 4 rocznika 1964 „Studies in Conservation”), s. 75—77. J. Plesters, H. Ruhemann, [Odpowiedź na uwagi G. Warner-Allena, j.w.], s. 77—81.

Zdzisław Bieniecki

*

PAMÁTKOVÁ PÉČE. Wyd. Československé památkové péče, Praha. Ukazuje się dziesięć razy w roku.

Rocznik XXV (1965).

Zeszyt 1, stron 32, ilustracje.

Od redakcji — z okazji rozpoczęcia wydawania jubileuszowego, dwudziestego piątego rocznika pisma.

L. Letošniková, *Reinstalace veltruského zámku (Renowacja zamku w Veltrusach)*, s. 2—10, 11 il. Siedziba magnacka z I poł. XVIII w., posiadająca zarówno walory architektury, jak i olbrzymie zbiory egzotycznych drobiazgów, mebli, porcelany, fajansów oraz bogate, stylowe wyposażenie wnętrz, zachowane w wyjątkowo dobrym stanie. Po zabiegach konserwatorskich i przywróceniu poszczególnym salom zabytkowego charakteru, zamek udostępniono publiczności.

J. Zháněl, *Obnova zámecké zahrady ve Vyškovie (Odnowienie parku zamkowego w Wyszkowie)*, s. 10—16, 11 il. Po dwudziestu czterech latach przywrócono dawną postać zabytkowemu parkowi przy zamku w Wyszkowie na Morawach, którego powstanie datuje się na XV w. Usunięto wszystkie, ostatnio powstałe przybudówki i baraki gospodarcze, zgodnie z dawną dokumentacją odnowiono bramy zabytkowe, ogrodzenia, podsienią itp., posługując się najnowszą techniką konserwacji. Olbrzymi park powrócił do dawnego charakteru, odzyskał typowe wartości zachowanego częściowo stylu.

I. Šperling, *Obnova výzdoby velkého sálu valdštejnského paláce v Praze (Renowacja wystroju wielkiej sali w pałacu Waldsztajnowskim w Pradze)*, s. 16—25, 13 il. Wykonane przez włoskich artystów odbudowania wielkiej, reprezentacyjnej sali pałacu poddano renowacji, uzupełnieniom i konserwacji. Ponieważ dekoracje ścian i sufitów wiążą się ściśle z malowidłami ściennymi i plafonowymi, także i przy tych ostatnich przeprowadzono zabiegi konserwatorskie, podczas których udało się odsłonić pierwotne malowidła oryginalne. Pałac Waldsztajnowski należy do najbogatszych zabytków z XVII w. w Pradze.

Wolna Trybuna

Problemy ekonomiczne ochrony zabytków (J. Mayer), s. 25—27.

Kronika

Teren walk Žižki pod Sodomierzem (V. Braun), s. 27—29.

Przybudówka w kościele w Czelakowicach z pocz. XVIII w. (J. Jedlička), s. 29—30, 1 il.

Przyszłość kościoła dziekańskiego w Moście (Z. Budínka), s. 30.

Problemy włoskiej ochrony zabytków (H. Rokytka), s. 30—31.

Streszczenia obcojęzyczne.

Wkładka — spis treści rocznika 1964.

Zeszyt 2, stron 32, ilustracje.

V. Janškovič, *K otázke zachovania stredovekých výtvarných pamiatok na Spiši a v Saraši v 16. storočí (Problem zachowania średniowiecznych zabytków sztuki na Spiszu i w Sariszu w XVI w.)*, s. 33—38, 4 il. Historia najstarszych zabytków na terenach wschodniej Słowacji: w. XVI, prądy reformacji, anabaptyści, luteranie, zwinglianie i kalwini. Dyskusje i polemiki wśród dygnitarzy świeckich i duchownych, zwalczające obrazoburstwo. Stosunkowo niewielkie straty w zabytkach na wymienionym terenie.

K. Chudomelková, *Státny zámok v Bytči a jeho nové využitie (Zamek państwowy w Bytczy i jego nowe wykorzystanie)*, s. 38—43, 8 il. i 3 szkice. Jedyne pozostały w stanie niezmiennym zamek obronny w dolinie Wagu z XVI w., z narożnymi basztami obronnymi, otoczony fosą, tzw. „zamek na wodzie”. Po renowacji przeznaczony na cele społeczne z przystosowaniem wnętrza do odpowiedniego wykorzystania. Planowe przystosowanie budynków gospodarczych. Przy konserwacji wykryto stare malowidła ścienne z XVI w.

V. Ryměš, *Vyšehrad jako národní kulturní památka (Wyszehrad jako zabytek kultury narodowej)*, s. 44—48, 7 il. Historia powstania pierwszej, przed Pragę, siedziby władców Czech, dziś na przedmieściu stolicy, dane baśniowe i dokumentacja historyczna dawnej twierdzy, zamku, kościołów — od IX w. Stan obecny: architektura, Slavin — cmentarz zabytkowy, miejsce spoczynku wszystkich najslawniejszych działaczy, pisarzy i polityków dawnych Czech. Pomniki wszystkich epok i stylów, charakteryzujące narastanie dziejów kultury. Mauzoleum przeszłości.

V. Piša, *Romańské podzemí Rottova domu v Praze (Podziemia romańskie w domu Rotta w Pradze)*, s. 49—54, 5 il., 1 szkic. Przy pracach adaptacyjnych w domu Rotta na Małym Rynku w Pradze, uważanym za pochodzący z XII w., wykryto pod piwnicami dalsze podziemia, gdzie stwierdzono ściany budowane w typie wczesnego gotyku, wczesnoromańskie, a także częściowo i przedromańskie. Natrafiono także na romańskie filary podtrzymujące sklepienia. Dom uznano za jeden z najciekawszych, najbardziej typowych zabytków obrazujący narastanie epok i stylów budownictwa. Niestety, uległ on przed laty przebudowie, która w pewnym sensie zniekształciła pierwotny układ budowli.

Rejestracja zabytków ułatwia odkrycia.

Kościół romański w Bedrzychowce Świętej i jego gotycka przebudowa, (H. Mannlová), s. 54—56, 3 il. i 1 szkic.

Kronika

Klasycyistyczne pawilony w Terezino Udoli niszczonej (M. Lejsková-Matyášová), s. 57—58, 3 il.

Wykaz prac konserwatorskich w Północnych Czechach 1946—1963, s. 58—63, 9 il.

Streszczenia obcojęzyczne.

Zeszyt 3, stron 32, ilustracje.

M. Lejsková - Matyášová, J. Horký, *Renesanční malovaný strop zámku Lemberku a jeho restaurování (Renesansowy strop malowany w zamku Lemberk i jego renowacja)*, s. 65—71, 15 il. Późnorenesansowy strop kasetonowy w tzw. „sali bajek” w zamku w Lemberku, wobec postępującego niszczenia i pęknięcia desek pokrytych malowidłami, poddano gruntownej renowacji. Przy tej okazji ustalono ściśle czas powstawania poszczególnych malowideł, lub całych ich partii, a także autorów-malarzy i autorów ilustrowanych bajek, od Ezopa po bajkopisarzy średniowiecza. Zastosowano najnowsze metody impregnowania i wzmacniania osłabionych desek, uzupełnienia i utrwalenia malowideł. Przeprowadzono także zabiegi zabezpieczające „salę bajek” przed nadmiernym działaniem wpływów klimatu i wilgoci.

J. Vagner, *K úprave zámku Skalka (Renowacja zamku Skalka)*, s. 71—74, 4 il. i 1 szkic. Zamek Skalka pod Dobrušką, ośrodek akcji powieści historycznej Jiraska „Mrok” z lat 1724—1725, dzieło budowniczych Aliprandiego i Rossiego, został odnowiony i doprowadzony do dawnego stanu, z zachowaniem pierwotnego charakteru. Na frontonie zastosowano barwne, białoczerwone pasy i ryzality, usunięto wszystkie wprowadzone przez uprzednie rekonstrukcje zmiany.

O. Sujanová, *Prispevek k odstraňování černých depozitů z písekova (Uwagi o usuwaniu czarnych nalotów z piaskowca)*, s. 74—81, 4 il. Badania i prace przygotowawcze do decyzji co do potrzeby dokonania zabiegu oczyszczającego, prace badawcze nad stopniem i głębokością osadu oraz wytrzymałością kamienia, plan wykonania zabiegu przy ustaleniu metod pracy i użycia właściwych środków. Opisy sposobu wykonania poszczególnych prac, receptury środków zmywających i utrwalających, a także zabezpieczających przed przenikaniem osadów w głąb piaskowca.

I. Šperling, *Obnova paláce Sylva-Tarouca v Praze (Renowacja pałacu Sylva-Tarouca w Pradze)*, s. 81—84, 6 il. i 3 szkice. Pałac z poł. XVIII w., jeden z najpiękniejszych zabytków rokoka w Pradze, posiadający bogate stiuki, piękne freski, a także misterne kraty i balustrady żelazne oraz gobeliny. Przy kapitalnej renowacji usunięto naleciałości i przeróbki późniejsze, przywrócono stan pierwotny. Poddano też szczególnej konserwacji wszystkie plafony malowane, stiuki, okucia, rzeźby, meble, posadzki itp.

Rejestracja zabytków ułatwia odkrycia.

Przyczynki do poznania architektury romańskiej w Czechach, (E. Šamánková), s. 85—90, 13 il.

Wolna Trybuna.

Czego wymagają pałacowe parki, (J. Ondřej), s. 90—95, 4 il.

Streszczenia obcojęzyczne.

Zeszyt 4, stron 32, ilustracje.

V. Winter, *Národní kulturní památník v Mikulčicích (Ośrodek kultury narodowej w Mikulczycach)*, s. 97—105, 8 il. Omówienie wyników konkursu architektonicznego, rozpisanego z okazji 1100-letniej rocznicy powstania Rzeszy Wielkomorawskiej, a mającego na celu wzniesienie odpowiednich budynków i rozplanowanie przestrzenne ośrodka najnowszych wykopalisk w Mikulczycach, które dostarczyły bogatej dokumentacji historycznej i kulturalnej z najdawniejszego okresu istnienia Rzeszy Wielkomorawskiej. Zatwierdzony projekt przewiduje osłonięcie znacznej części wykopalisk pawilonami, które umożliwią ekspozycję zabytków „in situ”, oraz stworzenie z całego terenu parku-ośrodka zabytkowego najdawniejszego okresu kultury narodowej.

J. Sokol, *Vznik a vývoj chebského plánu (Powstanie i rozwój planu miasta Cheb)*, s. 105—113, 2 il. i 3 plany. Zarys historyczny powstania jednego z najstarszych miast czeskich, Chebu, oparty na badaniach archeologicznych i konfrontacji najstarszych zabytków. Plan rozbudowy i unowocześnienia miasta obejmuje zachowanie terenu-rezerwatu, regulację i odprowadzenie dawnych potoków i wód podziemnych, rozbudowę i zabudowę nowych dzielnic peryferyjnych, wytyczenie szlaków komunikacyjnych z ominięciem części zabytkowej.

V. Piša, *Wartburg v roce 1964 (Wartburg w 1964 roku)*, s. 113—117, 5 il. Historia zamku w Wartburgu, budowanego partiami od 1190 r. aż po II poł. XIX w., reprezentującego zabytki wszystkich epok i stylów. Kapitalny remont (od 1952 r.) usunął wszelkie naleciałości i zniekształcenia, przywrócił dawne, typowe dla zabytków wartości, pozwolił na zastosowanie prawidłowej i celowej konserwacji.

Wolna Trybuna.

Jeszcze o udostępnianiu najwartościowszych obiektów zabytkowych na terenie Moraw Południowych (Głos w dyskusji), (V. Voldal), s. 118—119, 1 il.

Kronika.

Dwudziesty pierwszy międzynarodowy kongres historii sztuki a ochrona zabytków (E. Šamánková), s. 119—122, 6 il.

Wystawa konserwacji materiału muzealnego, (J. B. Pelikán), s. 122—124, 4 il.

Jubileusz Państwowego Instytutu odbudowy zabytkowych miast i obiektów, (Lgr), s. 124.

Pamięci Adolfa Trägera, wspomnienie pośmiertne, (J. Pavel), s. 124—125, 1 il.

Wykaz prac konserwatorskich w Czechach Północnych za lata 1946—1963.

Streszczenia obcojęzyczne.

Zeszyt 5, stron 32, ilustracje.

F. Kahuda, *Dvacet let Československé Státní Památkové Péče (Dwadzieścia lat Państwowej Ochrony Zabytków w Czechosłowacji)*, s. 129—131, 1 il. Artykuł okolicznościowo-programowy.

V. Novotný, *Po dvaceti letech (Po dwudziestu latach)*, s. 132—145, 16 il. Przegląd i podsumowanie dwudziestu lat prac i walki o ocalenie, wydobywanie z zapomnienia i upowszechnienie olbrzymiej ilości zabytków, trudności i osiągnięcia, zdobycze naukowe z zakresu historii, kultury i obyczajowości dawnych pokoleń. Nowoczesna nauka i technika w służbie ochrony zabytków.

J. Doubnerová, *Poznámky ke koncepci využití a oprav českokrumlovského zámku (Uwagi co do koncepcji rekonstrukcji i wykorzystania zamku w Czeskim Krumlowie)*, s. 145—150, 6 il. Uwagi ogólne na temat niszczenia i pomniejszania wartości obiektów zabytkowych skutkiem adaptacji i intensywnego użytkowania budowli zabytkowych, na marginesie planów adaptacji i wykorzystania zamku w Czeskim Krumlowie.

M. Flegl, *Kapitola z dějin stavebních úprav hradu Rábi (Rozdział z dziejów budowy zamku Rabi)*, s. 150—153, 6 il. Zarys dziejów zamku Rabi, związanego z okresem reformacji i osobą Jana Žižki. Zamek częściowo w ruinie, ocalałe, późniejsze części są konserwowane i dostępne dla publiczności. Plan dalszej konserwacji i ochrony ruin.

F. Siegler, *K novému občanskému a hospodářskému zákoníku (Nowy kodeks cywilny i gospodarczy)*, s. 154—157, 2 il. Omówienie poszczególnych paragra-

fów nowego kodeksu, wiążących się z ochroną zabytków, wykup, wywłaszczenie, zasady konserwacji i użytkowania obiektów w posiadaniu prywatnym itp.

Recenzje.

Zagraniczna literatura o konserwacji zabytków (L. Losos), s. 157—159, 1 il.

Streszczenia obcojęzyczne.

Zeszyt 6, stron 32, ilustracje.

J. Sokol, O. Pechová, *Příprava stavebních úprav přemyslovského paláce v Olomouci (Przygotowania do przebudowy pałacu Przemysławidów w Ołomuńcu)*, s. 161—170, 9 il. i 7 planów. W kompleksie zabudowy ołomunieckiego zamku, ongiś siedziby książęcej Przemysławidów, później arcybiskupstwa, przy sondowaniu i badaniu podziemi wykryto istniejące, lecz omurwane oraz przerobione na barok — ściany najdawniejszego gmachu w stylu romańskim. Z decyzji władz czynione są intensywne przygotowania do odsłonięcia najstarszych zabytkowych budowli i nadania im pierwotnej formy. Sondáže wykazały bogate zdobienia, rzeźbione filary, kapitele kolumn itp., a także freski i malowidła ściennie ukryte pod tynkami. Plany rekonstrukcji dawnego kościoła zostały zatwierdzone do realizacji.

J. L. Ferrera, *Památková péče na Kubě (Ochrona zabytków na Kubie)*, s. 171—179, 15 il. Organizacja i stan ochrony zabytków na Kubie, renowacja szeregu pałaców z XVIII w. w tzw. stylu „kubańskiego baroku”, przystosowanie ich do potrzeb instytucji i urzędów. Zabezpieczanie resztek więzień i ruin budowli z czasów niewolnictwa.

J. Muk ml., J. Muk st., *Obnova loubi Jindřichově Hradci (Rekonstrukcja podsieni w Jindřichowym Hradcu)*, s. 179—182, 1 il. i 1 szkic. Odsłonięcie i renowacja renesansowych podsieni w 4 kamieniczkach rynku w Jindřichowym Hradcu po str. północno-wschodniej.

P. Heřman, *Stavební obnova kostela w Mysliví (Rekonstrukcja kościoła w Myśliwiu)*, s. 182—185, 4 il., 1 szkic. Pod dobudowanymi ścianami gotyckiego kościoła stwierdzono dobrze zachowane mury kościoła romańskiego z XIV w. Rekonstrukcja prowadzi do odsłonięcia dawnej architektury, usunięcia zewnętrznych przybudówek i zniekształceń gotyku oraz pozostałości baroku w wewnętrznym wystrój kościoła.

Kronika.

Remont generalny Pałacu Ślubów w Bytczy (S. Dubravec), s. 185—186, 1 il.

Uratujemy kościół w Hornym Jaseni, s. 186—188, 5 il., 1 szkic.

Czego się nauczysz za młodu... (Przykład niszczenia zabytków przez „gorliwe” brygady ochotnicze).

Recenzje

Všeobecné dějiny umění, tom III, Kołpińskij i Rothenberg, Moskwa 1962, (S. Makajew), s. 191—192. *Ludova architektúra a jej ochrana u nas i v zahraničí*, Sb. Slov. Nar. Mus. Martin 1964 (J. Beneš), s. 191—192.

Zeszyt 7, stron 32, ilustracje.

P. Preiss, *Instalace zámecké obrazárny v Duchcově (Otwarcie zamkowej galerii obrazów w Duchcovie)*, s. 193—197, 5 il. Po osiągnięciu porozumienia z władzami przemysłu górniczego udało się odrestaurować i odnowić część zabytkowego pałacu w Duchcovie, ongiś ks. Wallensteina, i uprzystępnic słynne zbiory obrazów z jego galerii z Cranachem, Canalettem i innymi sławnymi mistrzami na czele.

J. Fusek, *Úvaha o stavu zachování historických gobelinů v ČSSR a o možnostech jeho zlepšení (Uwagi o stanie zachowania historycznych gobelinów w Czechosłowacji i o możliwościach jego poprawy)*, s. 198—204, 7 il. Szczegółowa ocena stanu zachowania zabytkowych gobelinów, wskazania mające na celu zapobieganie dalszemu ich niszczeniu, metody i sposoby przeciwdziałania, wzmacniania i zabezpieczania przed szkodliwym działaniem czasu, klimatu i wszelkich szkodników.

V. Vinter, *Odborná výchova kameníků pro obnovu památek ve Francii (Fachowe kształcenie kamieniarzy do renowacji zabytków we Francji)*, s. 204—207, 5 il. Konieczność renowacji cennych zabytków i usunięcia szkód powstałych w czasie działań wojennych, spowodowała powstanie specjalnej szkoły dla kamieniarzy-specjalistów, szkolonych teoretycznie, a zarazem odbywających ćwiczenia praktyczne przy większych rekonstrukcjach i konserwacjach dzieł sztuki kamieniarskiej.

J. Vydrová, *K metodice hodnocení a restaurování historických oděvů (O metodyce oceny i konserwacji strojów historycznych)*, s. 207—213, 4 il. Znaczenie strojów zabytkowych dla badania obyczajowości, powstawania i rozwoju miast i osiedli. Szczegółowe sposoby odnawiania, czyszczenia i reperowania różnych materiałów i części ubiorów, przy zastosowaniu najnowszych technik i chemikaliów.

F. J. Kordac, *Polyethylenglykoly a jejich použití v konzervační praxi (Glikole polietylenowe i ich zastosowanie w praktyce konserwatorskiej)*, s. 214—218, 4 il. Polietylen glikolu i ich pokrewne, występujące w handlu pod rozmaitymi nazwami, ich cechy charakterystyczne i działanie. Doświadczenia i wyniki, z podaniem szczegółowych przepisów zastosowania, przy konserwacji drewna oraz zabytkowych naczyń i przedmiotów drewnianych. Wyniki przy konserwacji skóry.

Kronika.

Czł. Akad. Nauk Jan Květ, Wspomnienie pośmiertne (O. J. Blazíček), s. 218—219, 1 il.

Josef Klik, Wspomnienie pośmiertne (J. Spet), s. 219—220.

?... (notatka o przejawach niedbalstwa i wandalizmu wobec zabytków historycznych), (J. Hořejší, J. Vacková), s. 221—223, 6 il.

Streszczenia obcojęzyczne.

Zeszyt 8, stron 32, ilustracje.

I. Sperling, *Obnova průčelí kostela sv. Salvatora v Praze (Renowacja frontonu kościoła św. Salvatora w Pradze)*, s. 225—232, 14 il. Historia XVII-wiecznego kościoła pojezuickiego w stylu wczesnego baroku i jego fasady, zdobionej rzeźbami figuralnymi dłuta mistrzów włoskich. Omówienie poprzednich renowacji i przebieg ostatnich prac konserwatorskich: uzupełnienia, odnowienia, zabiegi konserwujące i uodporniające na działanie klimatu.

J. Šmidrkal, *Několik poznámek k využití fotogrammetrie v památkové péči (Parę uwag o zastosowaniu fotogrametrii w konserwacji zabytków)*, s. 233—237, 8 il. Wskazania do wykorzystania fotogrametrii do zdjęć naziemnych, a także do zdjęć lotniczych, podających ważne dane, niezbędne przy racjonalnych badaniach obiektów zabytkowych. Aparaty i metody wykonywania zdjęć oraz właściwego posługiwania się nimi.

J. Blažková, *Restaurování svatováclavské kasle (Restauracja ornatu św. Wacława)*, s. 237—243, 6 il. Z okazji 70-lecia urodzin słynnej artystki-konserwatorki zabytkowych szat kościelnych, artykuł omawia

dzieje ornatu, co do którego są supozycje, iż był własnością św. Wacława. Notowany w inwentarzach po raz pierwszy w r. 1354. Dokładny opis stanu ornatu, dokonanych zabiegów wzmocnienia włókien, łatania i cerowania, konserwacji i utrwalania jednego z najstarszych zabytków tego rodzaju.

F. Kašička, M. Pavlík, *Zástavba jižního území Malé Strany a otázky spojené s její další existencí (Zabudowa południowej części Malej Strany i problemy jej egzystencji na przyszłość)*, s. 243—249, 6 il. i 4 plany. Zarys historyczny powstawania gęsto zabudowanej dzielnicy Pragi, jej stan obecny, możliwości adaptacji i unowocześnienia i problemy ochrony zabytków. Aspekty techniczne i kulturalne.

Kronika.

Jubileusz konserwatora Antonina Kolka (M. Veselý), s. 249.

Rok jubileuszowy metropolii Czech Południowych (J. Kalný), s. 249—250, 1 il.

Ochrona zabytków architektury ludowej w Bokrijk k. Hasselt w Belgii (M. Nováková), s. 251—253, 4 il.

Recenzje.

„*Studies in Conservation*” t. 8, nr 3, sierpień 1963 (L. Losos), s. 253—254.

„*Studies in Conservation*”, t. 9, nr 1, luty 1964 (L. Losos), s. 254—255.

Streszczenia obcojęzyczne z nr 7 i nr 8.

Zeszyt 9, stron 32, ilustracje.

I. V. Makovecký, *Nový skansen u Moskvý (Nowy skansen pod Moskwą)*, s. 257—258. Omówienie projektu budowy nowego „etnoparku”, czyli skansenu nad sztucznym jeziorem Kljazmińskim pod Moskwą w postaci wielkiego rezerwatu, gdzie znajdują pomieszczenie najprzeróżniejsze zabytki architektury, zbiory dawnych dzieł sztuki, wystawy wykopalisk itp.

J. Hyzler, *Obnova bývalého kláštera bl. Anežky v Praze (Rekonstrukcja dawnego klasztoru bl. Agnieszki w Pradze)*, s. 258—271, 15 il. Na terenach dawnego klasztoru, po sondowaniu i badaniach wstępnych, odkryto — po usunięciu głębokich warstw ziemi — zachowane w stosunkowo dobrym stanie mury, portale, posadzki i filary dawniejszych, gotyckich budowli. Ustalono dokładne plany, podjęto prace nad wzmocnieniem sklepień, usunięciem nadbudówek, zniekształceń i przeróbek, ocalono jeden z najbogatszych w konstrukcji i bogactwie stylu zabytek wczesnego gotyku, z wszystkimi jego charakterystycznymi cechami w architekturze i zdobieniu. Prace trwały kilka lat, ze względu na konieczność gromadzenia odpowiednio dobranego materiału uzupełniającego.

F. Kašička, *Novostavby v historickém prostředí jugoslávských měst (Nowe budownictwo w ośrodkach historycznych miast Jugosławii)*, s. 271—276, 8 il. Rozwiązania zagadnienia zharmonizowania i powiązania nowego budownictwa z zabudową zabytkową, zastosowane przez architektów jugosłowiańskich.

M. Pavlík, *Z cesty po Španělsku (Z podróży po Hiszpanii)*, s. 276—281, 10 il. Uwagi i spostrzeżenia z zakresu budownictwa i ochrony zabytków w Hiszpanii. Ogólny wniosek: nowa zabudowa przytłacza i przesłania najpiękniejsze zabytki architektury.

Kronika.

Wystawa ochrony i konserwacji zabytków architektury w ZSRR, (V. Vinter), s. 282—285, 7 il.

Parę uwag na temat ochrony zabytków w Polsce (J. Doubnerová), s. 286—287.

Nowe decyzje w ochronie zabytków w RSFSR (S. M - v), s. 287—288.

Recenzje.

Jan Racek: *Beethoven a česká kraina*, Brno, nr 91 Sp. Univ. J. E. Purkyňe (J. Hobzék), s. 288.

Zeszyt 10, stron 32, ilustracje.

J. Wagner, *Dum u rytířů v Litomyšli a jeho oprava (Dom „pod ryccerzami” w Litomyślu i jego renowacja)*, s. 289—292, 6 il. i 1 szkic. Dom „Pod ryccerzami”, zabytkowa kamieniczka mieszczańska z poł. XVI w. w Litomyślu, zdobiony rzeźbami kamieniarza Błażka, został poddany renowacji i konserwacji. Odnowiono także i uzupełniono bogate rzeźbione filary podtrzymujące podszienia przy frontowej ścianie domu.

F. Kašička, *Zástavba území Boršova na Starém Měste v Praze (Zabudowa terenu Borszowa na Starym Mieście w Pradze)*, s. 293—297, 4 il. i 4 plany. W związku z projektem przebiecia szerokiej magistrali komunikacyjnej w śródmieściu Pragi, autor omawia sytuację kompleksu zabytkowych domów, leżących wokół małego placu, zwanego Borszów, nieuniknione straty, jakie wynikną z regulacji, wysuwa projekty innego wykorzystania pozostałych obiektów zabytkowych.

H. Ječmý, *Experiment na Královské Cestě (Eksperyment na Królewskiej Drodze)*, s. 297—302, 5 il. W związku z użytkowaniem i przystosowaniem do bieżących potrzeb domów zabytkowych, powstają zniekształcenia i zniszczenia fasad tych domów, zwłaszcza przez sklepy na parterze. Uzasadnienie rozporządzenia zabraniającego jakichkolwiek zmian i przebudowy na ulicy zw. „Królewską Drogą”. Postulat rozszerzenia tego zarządzenia na inne tereny i ośrodki zabytkowe.

A. Birnbaumová, *Naléhavost úpravy zahrady nemocnice Na Slupi (Uporządkowanie ogrodu przy szpitalu Na Slupi jest sprawą pilną)*, s. 302—307, 4 il. i 3 szkice. W powołaniu się na historyczne walory ogrodu dawnego klasztoru Elżbietanek autorka przedstawia plan uporządkowania i przywrócenia do dawnej postaci ogrodu przy obecnym szpitalu Na Slupi i stworzenia rezerwatu-parku dla użytku szpitala.

E. Hruška, *O regeneraci historických jader měst (Przywrócenie do dawnej postaci zabytkowych ośrodków miast historycznych)*, s. 307—311. Część referatu przedstawiającego stan badań i prac naukowych w rozmaitych krajach zachodnich z zakresu projektu rekonstrukcji zabytkowych ośrodków miast historycznych.

Kronika.

Hasło: „Poznaj i chroń zabytki Pragi” (Z. M. Zenger), s. 311—313, 5 il.

Z badań przekrojów chodników podziemnych (E. Janská, M. Flegl), s. 314—315.

Jeszcze wyraźniej w obronie zabytków kultury (J. Polomí), s. 315.

Uwagi na temat spisu zabytków w Czechach Południowych (J. Hořejší, J. Vacková), s. 315—317, 9 il.

Klasykystyczne plany szpitala i kościoła św. Jana Na Pradle, (L. Lancinger, F. Kašička, M. Pavlík), s. 318, 2 il.

Mniej złych przykładów (j h), s. 319.

Przegląd Filmów o historii sztuki w Kromierzyżu (J. Petru), s. 319.

Streszczenia obcojęzyczne.

Jadwiga Bułakowska